

СЕКЦІЯ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 336.15

Онищенко Володимир Олександрович,

доктор економічних наук, професор

Бондаревська Ольга Миколаївна,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,

аспірантка

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ПЕРШІ ЗДОБУТКИ

Реформування міжбюджетних відносин шляхом посилення впливу бюджетної децентралізації є одним із пріоритетних напрямів сучасного етапу розвитку України. Обмеженість дохідних джерел та висока фінансова залежність місцевих органів влади від рішень центрального уряду, нечіткий розподіл видаткових повноважень та зниження відповідальності за витрачанням бюджетних коштів, а також різний рівень соціально–економічного розвитку територій, їх виробничого та фінансового потенціалу, природно–кліматичних умов, екологічного стану, обумовлюють необхідність проведення децентралізації в Україні.

Децентралізація за своїм призначенням має бути націлена на оптимізацію відносин всередині бюджетної системи: між державним бюджетом та місцевими бюджетами (вертикальні відносини), між місцевими бюджетами (горизонтальні відносини), перерозподіл бюджетних коштів між «багатими» та «бідними» територіями, а також забезпечення фінансового вирівнювання бюджетних можливостей органів державної влади та місцевого самоврядування.

Перехід від централізованої системи міжбюджетних відносин до децентралізованої викликаний наявністю ряду суттєвих недоліків фінансової централізації, зокрема: обмежений вплив органів місцевої влади на формування доходної частини бюджету, неможливість прогнозування видатків на перспективу, відсутність мотивації до нарощування доходної бази місцевих бюджетів, непрозорість розподілу дотацій місцевих бюджетів, відсутність відповідальності за виконання місцевих бюджетів тощо.

В той же час бюджетна децентралізація включаючи як політичні, так і економічні аспекти має забезпечити ряд переваг порівняно з централізованою системою [3]. Однак, при її застосуванні доцільно звернути увагу і на недоліки цього процесу (таблиця 1).

Таким чином, бюджетна децентралізація є запорукою формування ефективної системи місцевих фінансів, і що найважливіше – інструментом регулювання регіонального розвитку. Саме бюджетна децентралізація передбачає стимулювання регіонів до фінансової автономії, пошуку додаткових власних ресурсів, активізації внутрішнього потенціалу розвитку, дозволяє балансувати потреби та можливості регіонів. В умовах бюджетної децентралізації досягається також ефект соціальної відповідальності, оскільки громадяни обирають пріоритетні послуги в межах чітко визначеного бюджету, який формується за рахунок сплачених ними податків і зборів.

Комплексні зміни у Бюджетному та Податковому кодексах України, прийняті та запроваджені протягом 2014–2015 років, передбачають нові підходи до формування політики взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами [1, 2].

Таблиця 1

Переваги та недоліки бюджетної децентралізації

Переваги	Недоліки
1.Можливість збереження макроекономічної стабільності	1.Поглиблює диференціацію у рівнях соціально–економічного розвитку регіонів
2.Зростання горизонтальної та вертикальної бюджетної конкуренції	2.Мінімізує ефективність контролю центральної влади за бюджетним процесом на регіональному рівні
3.Забезпечення фінансової самостійності за рахунок оптимізації дохідних джерел та удосконалення податкового адміністрування	3.Проблема узгодження локальних потреб регіонів з макроекономічними цілями держави
4.Стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощування власного бюджетного потенціалу	4.Низька кваліфікація управлінського апарату органів місцевого самоврядування, домінування особистих інтересів над суспільними, невідповідність формування місцевих бюджетів цілям та завданням соціально–економічного розвитку регіону
5.Раціональне використання бюджетних коштів, мінімізація бюджетного дефіциту	5.Зростання витрат на надання суспільних послуг для невеликих територій у випадку поширення «ефекту масштабу»
6.Наближеність місцевих органів влади до населення	
7.Посилення відповідальності органів місцевого самоврядування перед громадою	
8. Активізація інвестиційної діяльності	
9.Забезпечення надання певного рівня суспільних послуг	

Зокрема, змінено підходи до формування ресурсної бази місцевих бюджетів в частині розширення джерел її наповнення, що стимулює місцеві органи влади до нарощування власного доходного потенціалу:

– власні ресурси місцевих бюджетів зросли майже втричі. Органи місцевого самоврядування отримали реальні ресурси для вирішення питань місцевого значення (ЖКГ, благоустрій, місцеві соціально–економічні програми, оновлення інфраструктури);

– посилено відповідальність профільних міністерств за належне фінансування освітньої та медичної галузей. Їх зобов'язано реформувати систему соціальних стандартів та оновити фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Це перший крок до 100% забезпечення делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень;

– запроваджено сплату ПДФО до бюджетів за місцем ведення господарської діяльності, а не за місцем реєстрації суб'єкта господарювання;

– до місцевих податків віднесено 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки

– запроваджено оподаткування комерційної та нежитлової нерухомості;

– введено податок на автомобілі з об'ємом двигуна більше 3 м³;

– за місцевими бюджетами закріплено 5% акцизу з тютюнових виробів, алкогольних напоїв та нафтопродуктів. Ці кошти в 2015 році були спрямовані місцевою владою на комунальне дорожнє господарство. До внесення змін місцеві громади

вимушені були чекати кошти на фінансування доріг у вигляді субвенції з державного бюджету, яка надходила нерівномірно. Держава визначала місцевій владі, які об'єкти і в яких обсягах фінансувати. За новою системою органи місцевого самоврядування отримують ці кошти напряму через місцеві акцизи та використовують їх на власний розсуд.

- надано право комунальним підприємствам використовувати спрощену систему оподаткування;
- передано зі спеціального фонду екологічний податок (крім радіоактивних відходів) та одночасно збільшено норматив зарахування до 80% (попередня норма – 35%);
- до категорії місцевих податків переведено плату за землю. Це перший крок до запровадження повсюдності місцевого самоврядування;
- розширено права органів місцевого самоврядування по встановленню ставок та пільг з місцевих податків та зборів.
- 182 міста отримали можливість здійснювати зовнішні місцеві запозичення. Раніше таких міст було всього 16;
- запроваджено принцип «мовчазної згоди» при здійсненні місцевих запозичень та наданні місцевих гарантій. Обслуговування місцевого боргу віднесено до захищених видатків;
- затверджено Порядок обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору;
- уточнення норм щодо 5–денного терміну виконання платіжних доручень органів місцевого самоврядування казначейською службою – без врахування умови виконання доходів зведеного бюджету України;
- запровадження відповідальності Держказначейства за невчасне проведення платіжних доручень місцевих бюджетів;
- списано заборгованість місцевих бюджетів за середньостроковими позиками минулих років в сумі майже 9,8 млрд. грн. шляхом випуску та погашення облігацій внутрішньої державної позики;
- закладено механізми стимулювання громад до об'єднання. Об'єднані відповідно до перспективного плану громади отримують дохідну базу та видаткові повноваження як у міст обласного значення.

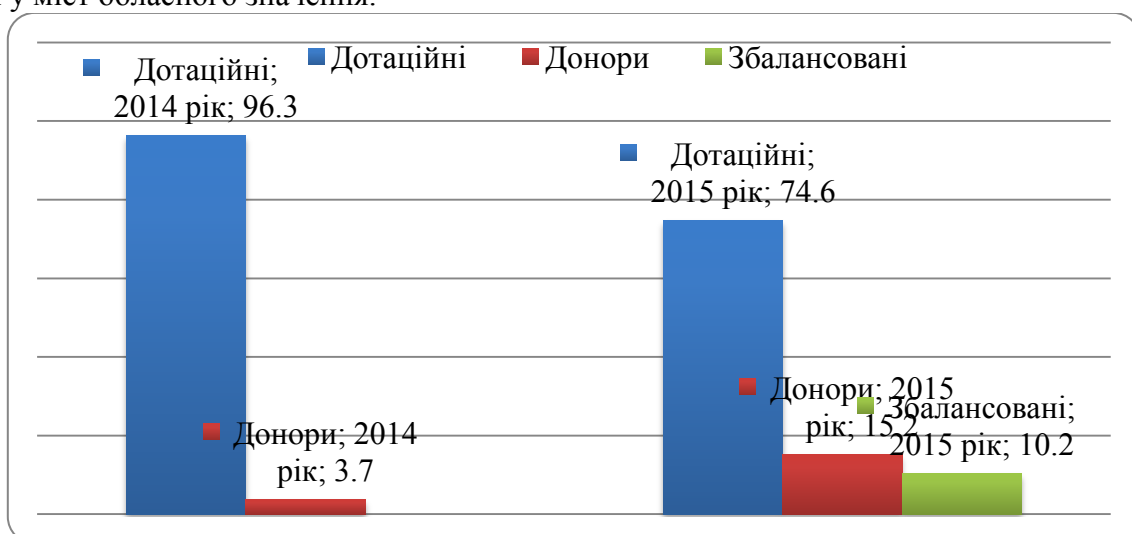

Рис. 1. Дотаційність місцевих бюджетів в 2014–2015 роках, % [4]

Нова система вирівнювання дозволила залишати більшу частину коштів на місцях. Зменшилася залежність органів місцевого самоврядування від рішень, прийнятих центральними органами влади.

Таким чином, децентралізація влади і бюджетних ресурсів забезпечує формування бюджетів не «зверху до низу», а навпаки «знизу до верху»: місцеві бюджети наповнюються доходами в першу чергу із податкових надходжень, які генеруються у регіонах, там же визначаються і пріоритетні напрями розвитку територіальних громад.

З метою стимулювання зусиль з реалізації конкурентних переваг та реального вирівнювання малоспроможних територіальних громад до рівня їх фінансової самодостатності доцільно запровадити довготривалі нормативи із контролем результативності використання наданих коштів централізованого фінансування.

Література

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 року № 79–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 01.01.2015 року № 71–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Возняк Г. В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико–методологічні аспекти / Г.В. Возняк // Проблеми економіки. – 2015. – №2. – С 253 – 255.

4. Слобожан О. Бюджетна децентралізація: здобутки та перспективи / О. Слобожан. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chor.gov.ua/images/Razdely/Oblasna_rada/office_reform/3ofis_reform_slobozhan.ppt

УДК 334.722– 338.24

Бережна Алла Юріївна,

*Регіональне відділення ФДМУ по Полтавській області,
начальник, кандидат економічних наук, доцент*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДЕРЖАВИ З ОГЛЯДУ НА УЗГОДЖЕНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ

Важливим аспектом економічної політики держави є запровадження дієвої моделі управління державним сектором, в тому числі корпоративними правами, який має забезпечити позитивний вплив на конкурентоспроможність національної економіки в цілому. Посилення уваги до корпоративного управління обумовлено наступними причинами: в рекомендаціях міжнародних фінансових організацій акцентується увага на питаннях корпоративного управління; ефективне корпоративне управління є способом демонстрації Урядом активності у сфері організації інституціональних реформ; в процесі консолідації акціонерного капіталу у великих українських підприємствах формуються нові інтегровані структури, що орієнтовані на прибуткову діяльність та високу капіталізацію. Інститут корпоративного управління являє собою складний комплекс пов'язаних між собою механізмів: організаційних, правових, економічних, мотиваційних, соціально–психологічних тощо. Реалізація приватизаційних програм призвела до створення потужного корпоративного сектора економіки, який потребує значного покращення рівня корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів.